

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра психології

Лабораторія моделювання освітніх технологій

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA W KONINIE

ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

імені ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Кафедра загальної та клінічної психології

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

імені ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Кафедра психології розвитку та консультування

МЕТОДОЛОГІЧНІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Матеріали III Міжнародної наукової інтернет-конференції

**16 березня 2021 рік,
Дрогобич**

Дрогобич, 2021

**УДК 159.9(08)
М54**

Методологічні, теоретичні та практичні проблеми психологічної науки. Збірник статей учасників Третьої Міжнародної наукової інтернет-конференції «Методологічні, теоретичні та практичні проблеми психологічної науки» (16 березня 2021 р., м. Дрогобич). Редактори-упорядники: М.В. Савчин, А.Р. Зимянський – Дрогобич: ТзОВ «Трек ЛТД» 2021. – 354с.

ISBN 978-617-7990-12-2

Рекомендовано до друку вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 10 від 30.03. 2021р.)

Рецензенти:

Н.І. Жигайло – доктор психологічних наук, професор

С.Б. Кузікова – доктор психологічних наук, професор

О.М. Кікінежди – доктор психологічних наук, професор

У збірнику статей учасників Третьої Міжнародної наукової інтернет-конференції «Методологічні, теоретичні та практичні проблеми психологічної науки» (16 березня 2021 р., м. Дрогобич) викладено результати дослідження проблем психологічної та педагогічної практики, професійної підготовки психологів та педагогів. Для науковців, викладачів, практичних працівників, аспірантів та студентів.

Редакційна колегія: доктор психологічних наук, професор **Мирослав Савчин**, кандидат психологічних наук, доцент **Андрій Зимянський**.

ISBN 978-617-7990-12-2

М.В. Савчин, А.Р. Зимянський, 2021
Автори статей, 2021

проявляється в організації його життєдіяльності (доросле спілкування, доросла поведінка, дорослі дії, вчинки).

Висновок. Отже, до особливостей функціональної моделі можна віднести структурно побудовані компоненти, які охоплюють фіксацію внутрішньої позиції дорослого у внутрішніх (дорослі переживання, цінності, ідеали, норми, орієнтири; особистісні якості: самостійність, відповідальність, дисциплінованість, ініціативність) та зовнішніх проявах (доросле спілкування, дорослі дії, доросла поведінка; дорослість у стосунках з іншими; доросла організація діяльності).

Список використаної літератури

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегии жизни. / К.А. Абульханова-Славская – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Божович Л.И. Избр. психол. труды: Проблемы формирования личности. / Л.И. Божович. – М.: Междунар. пед. акад., 1995. – 212 с.
3. Доскач С.С. Почуття дорослості як внутрішньоособистісне творення підліткового віку. / С.С. Доскач // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка. – К., 2006. Т. VIII, Ч. 8. – С. 80-86.
4. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. / С.Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 1999. – 720 с.
5. Савчин М.В. Вікова психологія: навч. посіб. / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – Дрогобич: Відродження, 2001. – 287 с.
6. Савчин М.В. Психологія відповідальної поведінки. / М.В. Савчин. – К.: Україна. – Віта., 1996. – 130 с.

Віктор Сіткар, Степан Сіткар

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

«ЦИФРОВІ ПОТРЕБИ» СУЧАСНИХ ДІТЕЙ: СУБКУЛЬТУРНА ПАРАДИГМА

Вступ. Нині на окрему увагу заслуговує той факт, що в сучасному інформаційному суспільстві важливу роль відіграє не лише Інтернет, а й розвиток національного інформаційного простору загалом. На більш новий рівень виходить трансформоване під потреби сучасного суспільства телебачення,

радіо, мобільна телефонія, які стають інтерактивними та безпосередньо взаємодіють з користувачами в реальному часі. Саме вони дають можливість особистості стати активним суб'єктом сучасного інформаційного простору [5].

Постановка проблеми та завдання. На думку В. Медведевої [5], на сьогодні, коли темпи суспільного розвитку прискорюються, проблема інформаційної соціалізації стає особливо значущою. У сучасному інформаційному просторі зростають проблеми, що пов'язані із специфікою соціальної адаптації різних вікових груп людей, між якими внаслідок зміни динаміки соціальних процесів зростають фізичні та психологічні відмінності. Процеси соціалізації старшого та молодшого поколінь принципово різняться. Нині ці особливості є досить різними: у дитинстві – від народження до 18 років, у молодості – 18–35 років, у дорослості – 35–60 років, у похилому віці – від 60 та більше років.

Як зазначають А. Богуш, Л. Варяниця [2, с. 127], у сучасному світі становлення особистості дитини з раннього дитинства відбувається в оточенні техносфери, істотною частиною якої є засоби масової комунікації. Причому на першому місці електронні засоби, які значно потіснили писемні. У розвитку дітей ці засоби відіграють передусім інформаційну роль, завдяки чому діти здобувають різні суперечливі, несистематизовані відомості про типи поведінки людей і способи життя в різних соціальних прошарках, регіонах, країнах, тобто дитина здобуває інформацію, яка істотно відрізняється від навчальної інформації в школі. Засоби масової комунікації виконують також релаксаційну функцію, заповнюючи час відпочинку дітей. Кіно, відео, телебачення в масовому порядку формують потреби, що не співвідносяться з можливостями їхнього задоволення. Нова картина світу, що складається в підростаючих поколіннях завдяки електронним засобам, призводить до певних змін у психології: інший механізм сприйняття світу, специфічні ціннісні орієнтації, несподівані способи самореалізації особистості тощо [2, с. 127].

В контексті зазначеного вище, психолог О. Білоус [7] стверджує, «мені здається, що у дітей це тотальна проблема: вони поголовно сидять у гаджетах (інакше себе не уявляють), адже покоління до 12 років народилося в епоху панування гаджетів. Ми ще пам'ятаємо час, коли цього всього не було, а вони вже не уявляють».

У нас із вами був перший екран – екран телевізора. У тих, кому 18 – 25, перший екран – це екран комп'ютера або ноутбука. А в малечі – це екран смартфона, бо телевізора у них може не бути, і комп'ютера великого вони до уроків інформатики в школі також можуть не бачити. І оцей – перший основний екран – завжди з ними, він частина їхнього світу, частина їх тіла» [7].

Дитині не потрібно докладати великих зусиль для того, щоб адаптуватися до сучасного інформаційного простору. Вона з легкістю сприймає всі технічні новинки і без труднощів їх використовує. Однак у дитини відсутній реальний соціальний досвід, і через вікові особливості (доброта, довірливість тощо) люди з поганими намірами можуть зкористатися цим. Крім того, використання нових медіа може розвивати в дитини залежність від комп'ютерних ігор, образи, які пропагують нові медіа, агресію тощо.

Досить часто в Інтернеті діти можуть зіткнутися з онлайн-загрозами: шахрайством, порнографією, різними проявами збочень, онлайн-насиллям, негативним контентом і появою залежності від Інтернету. Нині незрілій, невідповідній особистості важко зорієнтуватись у сучасному насиченому інформаційному просторі, зробити правильний вибір. Тим важче це зробити дитині. Особливо це стосується мас-медіа, які не лише несуть якусь інформацію, задовольняють зорові потреби та враження, а й впливають на загальний фізичний і психічний стан, на соціалізацію дитини [5].

Актуальність вищезазначеного й детермінувало **мету статті**, а саме крізь призму сучасного інформаційного простору та

породжених ним «цифрових потреб» схематично зобразити піраміду потреб А. Маслоу в контексті віртуальної субкультури сучасних дітей, тінейджерів та молоді.

Виклад основного матеріалу. Н. Токарєва [10, с. 51] у своїх дослідженнях зазначає, що сучасні тенденції трансформації сутності людини пов'язані, безумовно, з появою нового покоління молоді, становлення якого відбувається на фоні докорінних суспільно-цивілізаційних зрушень, зокрема, в умовах зміни способів впливу соціального на розвиток особистості, трансформації традиційних механізмів соціальної ідентифікації та форм її становлення. Останнім часом ця думка знаходить емпіричне підтвердження у психологічних, педагогічних, культурологічних, соціологічних дослідженнях (Т. Марцінковська, О. Петрунько, Л. Регущ, В. Сіткар, Л. Сокурянська, Д. Фельдштейн, С. Цимбаленко та ін.), в яких все частіше підкреслюється, що в умовах пост-соціалізму сформувалося нове покоління дітей і підлітків, яке називають по різному: *перше інтернет-покоління*, «глобальні діти», «цифрове покоління», «цифрова нація» (digital nation), «мережове покоління» (net generation), *медіа-покоління*, *медіа-активне покоління*, «*невротики майбутнього*» (У. Гассер, Ю. Годик, І. Жилавська, Р. Лубберсон, Д. Полфрі, Н. Уденховен, У. Штраус, Н. Хоув, С. Цимбаленко та ін.), «соціокультурно перше покоління, здатне до нестандартної біографії» (Л. Сокурянська), покоління «next» (В. Долгова), «ехо-покоління» (покоління Y, Z), якому «притаманні цінності відразу кількох поколінь» (Howe N) [11] тощо. Соціологічний портрет «цифрового покоління» утворюють такі якості, як «тотальна» креативність, інноваційність (демократичність), інформованість, багатозадачність, а також проблемні зони – інформаційна перевантаженість, інтернет-залежність, контакти із зловмисниками і доступ до «небезпечного» контенту (прояви агресії, заклики до насилля, порнографія тощо) [12, с. 7].

Як стверджує Г. Мироненко, так зване «цифрове покоління» вже змалечку звикає до перебування в щільному інформаційному

потоці й легко пристосовується до телевізора, комп'ютера, мобільного телефона, інтернету, усіляких новітніх гаджетів. А вже з підліткового віку у багатьох взагалі формується потреба бути постійно в режимі «он-лайн», інакше, за їхніми словами, ти «випадаєш» із життя... [6, с. 9-10].

Є. Прохоренко, дослідниця проблем віртуальної культури, вважає, що віртуальна соціалізація постає як процес освоєння користувачами технологій міжособистісної комунікації, соціальної «навігації» та правил поведінки в кіберпросторі. Учасники мережі засвоюють соціальні норми, цінності та рольові вимоги, які існують як у конкретних мережевих спільнотах, так і в реальному соціумі. Виникнення віртуальної соціалізації та її трансформації, на думку дослідниці, пов'язано зі зміною самої соціальної структури. Сьогодні суспільство змінюється настільки швидко, що молоде покоління, яке дорослішає, приходить уже не в той звичний світ, до якого його готували в процесі традиційної соціалізації. Тому, трансформація соціальної структури є причиною того, що молодь майже не переймає досвід попередніх поколінь. Як наслідок, різні види молодіжних спільнот, у тому числі й кіберкомунікаційні, **формують кіберкультуру як альтернативну субкультуру**, яка більш адекватно відображає нові реалії інформаційного сучасного суспільства [8, с. 706–707].

Інформатизація соціального простору, прискорення процесів передачі та обробки інформації, розвиток мережі Інтернет і соціальних медіа стали передумовами формування нової якості відносин особи і соціуму, становлення нового типу культури, якій дають різні назви: Інтернет-культура, електронна, комп'ютерна, **ІТсубкультура**, нова інформаційна культура, кіберкультура і т. ін.

На думку В. Горового, «неформальне об'єднання комп'ютеризованої частини суспільства у своїй колективній свідомості викристалізувало власну підкультуру, культуру окремої соціальної спільноти, засновану на використанні інтернет-технологій як якісно нових засобів доступу до інформаційних

ресурсів суспільства, засобів виробництва й ефективного використання інформації. Оскільки найхарактернішою особливістю даної субкультури є використання Інтернету, очевидно, є всі підстави іменувати її **ІТ-субкультурою** [1].

Характерні особливості цієї субкультури пов'язані з тим, що, *по-перше*, вона сформувалася на базі освоєння найбільш передових технологій, що забезпечують прогрес людства. *По-друге*, сфера використання ІТ-субкультури – практично весь інформаційний ресурс, що перебуває в розпорядженні людства, використання активного, спрямованого на задоволення всієї різноманітності запитів найпотрібніших для розвитку ресурсів. *По-третє*, її прихильників об'єднує відчуття елітності загальної визнаності в сучасному, відчутно глобалізованому світі. Якісно вищий, у порівнянні з традиційними, рівень спілкування в ІТ-субкультурі дав змогу швидко сформувати систему внутрішньокультурних ціннісних критеріїв, певні етичні норми, критерії успішності, задоволення естетичних і пізнавальних потреб, критично безмежних комунікативних можливостей тощо. Замикання основної системи інтересів у межах ІТ-субкультури сприяло створенню своєрідної віртуальної реальності зі свободою для членів співтовариства практично без всяких обмежень [4].

Сьогодні діти сприймають Інтернет не як набір технологій, а як середовище проживання. Це вже не окрема віртуальна реальність, а частина їх життя. І цей спосіб життя розходиться з способом життя батьків. Все це підтверджує те, що виникає нова соціальна ситуація розвитку. Відбувається виникнення нових психологічних контекстів і феноменів, нових форм взаємовідносин, зміна прийнятих в культурі соціальних практик [9].

Інтернет для дітей став новим культурним знаряддям, яке опосередковує формування вищих психічних функцій. Якщо до епохи Інтернету вони розвивалися в безпосередній взаємодії дитини і дорослого або дітей між собою, то сьогодні Інтернет втручається в цю взаємодію. Наприклад, пам'ять. Психолог Бетсі

Спэрроу (Betsy Sparrow), спираючись на роботи Деніела Уегнера (Daniel Wegner), припустила, що Інтернет став особливою формою пам'яті – трансактивною. Ця пам'ять виникає при тривалих відносинах в парах, коли люди починають покладатися на пам'ять один одного. Пам'ять починає працювати з іншими механізмами: запам'ятовується не сама інформація, а те, яким шляхом до неї дістатися. Звідси постає питання «Чи стає завдяки Інтернет-субкультурі пам'ять дітей гіршою, або вони просто намагаються пристосуватись до нового способу життя?» Можливо, скоро ми будемо судити про освіченість дітей не за тим, скільки вони знають енциклопедичних фактів або латинських крилатих фраз, а за швидкістю пошуку або за оцінкою достовірності того, що вони знаходять в Інтернеті [9].

До того ж цифрові технології мають вплив на побудову ідентичності в процесі становлення особистості. Дитина активно експериментує, у неї з'являється привабливий майданчик для побудови своєї ідентичності, експерименту зі своєю ідентичністю, пошуку свого соціального «Я». В інтернеті вона освоює різні соціальні ролі. З іншого боку, спроби приміряти на себе різні маски можуть призвести до того, що ідентичність не буде формуватися, а буде інсценуватись. Можна застрягти на стадії дифузної ідентичності – нечіткого, нестійкого уявлення про самого себе. В результаті може затягнутись процес самовизначення, переходу від дитинства до юності і далі [9].

В умовах глобальної інформатизації неможливо уявити сучасне суспільство без новітніх інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), під якими розуміють «сукупність програмних, технічних, комп'ютерних і комунікаційних засобів, які надають можливості входження до сучасного інформаційного простору з метою накопичення, аналізу, обміну вже існуючої інформації та створення нової». Сучасні цифрові технології сьогодні стають одним з найважливіших інструментів впливу на світогляд особистості, формування інтересів, поглядів, потреб [3, с. 1].

Щодо людських потреб зауважимо, що американський психолог А. Маслоу створив концепцію мотивації поведінки людини, згідно з якою центральним напрямом становлення особистості є прагнення людини до самоактуалізації, тобто прагнення самовираження і самовдосконалення. Графічно її зображують у вигляді піраміди (рис.1), що має п'ять рівнів, на кожному з яких розміщено набір людських потреб. Задоволення потреб вищого рівня можливе лише за умови задоволення потреб нижчого. Нові потреби (і цілі) виникають за аналогічним принципом – після досягнення цілей попереднього рівня.

Рис. 1. Піраміда потреб А. Маслоу.

Піраміду потреб А. Маслоу було створено в середині ХХ ст., проте вона ще актуальна і сьогодні. Ця піраміда є робочим інструментом в психології, менеджменті та інших сферах людського життя. Повсюдна діджиталізація дещо трансформувала її і показує в такому вигляді.

Рис. 2. Цифрові потреби в контексті віртуальної субкультури.

Глобальна комп'ютерна мережа Інтернет приваблює дітей, підлітків, молодь як зручне і доступне джерело різноманітної інформації та як середовище спілкування, культурного дозвілля (насамперед музичного, кінематографічного, ігрового тощо), ділової та побутової діяльності і тому активно впливає на процес становлення особистості більшості сучасних дітей та молодих людей. В порівнянні з реальним соціальним оточенням Інтернет має низку специфічних особливостей, серед яких можна виділити множинність, різноплановість та анонімність джерел інформації, груп спілкування, культурних і субкультурних впливів.

Інформаційне суспільство дає змогу легко задовільнити будь-які інформаційні потреби людини. Проте в деяких ситуаціях, коли йдеться про моральні цінності та культурні інтереси сучасного підростаючого покоління, вплив інформатизації може призвести до істотних негативних результатів, як, наприклад, зниження значущості традиційних культурних цінностей (книги, живопис,

класична музика, театр), нав'язування масової культури, поява субкультур.

Сьогодні, наприклад, на думку О. Білоуса, паперова книга стає елементом не те що розкошу, але якогось іншого способу життя. Коли дитина вчиться читати, їй необхідно мати паперові носії літер, текстів, слів, бо сам процес читання дуже магічний: гортання сторінок – де візуально тут чи тут ця подія була, де вона розірвалася перегортанням сторінки. Ми начебто це не фіксуємо, але коли хочеш щось згадати, ти можеш уявити це візуально.

В електронній книжці ти можеш збільшувати чи зменшувати текст, зупинятися, але ти не розумієш товщини цієї книги, де ти – напочатку чи в кінці, зверху сторінки, чи знизу. Це начебто дурниці, але вони дають відчуття, що книжка – це шлях від першої сторінки до останньої. І ти його проходиш разом із героями, що дуже важливо [7].

Тому сучасні психологи, педагоги говорять, що шкільне навчання може доповнюватися планшетом з розвивальними іграми і вправами. Але підручник, в якому основний матеріал, має бути паперовий. Доросла людина може читати електронні книжки, але вона втрачає відчуття оцього шляху книжки [7].

Висновки. Як підсумок до сказаного зазначимо, що одним із основних завдань освіти XXI століття стає підготовка людини з дитинства не лише до швидкого сприйняття й обробки чималих обсягів інформації, але й оволодіння сучасними технологіями життя та роботи в інформаційно насиченому просторі. Ці аспекти сьогодні добре проявляються в умовах дистанційного навчання спричиненого пандемією коронавірусу COVID-19.

Специфіка використання людиною інформаційних технологій органічно пов'язана з особливостями інтелектуального розвитку і загальної культури особи і суспільства. Чим багатший внутрішній світ людини і чим вищий її освітній рівень, тим більше варіантів і форм комунікативних та віртуальних технологій вона

використовує і тим вищою є максимально можлива ефективність їх застосування.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в більш глибокому вивченні впливу інформатизації на цінності та культурні інтереси сучасного підростаючого покоління, а також, вплив діджиталізації на сучасну мову та рухову субкультуру різних вікових груп людей.

Список використаної літератури

1. Горовий В.М. ІТ-субкультури в структурі сучасного суспільства. *Україна : події, факти, коментарі*. Київ, 2012. № 5. С. 76-85. (Київ, НБУВ).
2. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / А.М. Богуш та ін.; Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.
3. Жилкин В.В. Инфосоциализация в условиях информатизации сознания личности URL: http://www.actualresearch.ru/nn/2009_2/Article/culturology/zhilkin.htm. (дата звернення: 12.01.2021).
4. Інформаційні обміни в українських соціальних мережах. URL: http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/15016.1.005.pdf (дата звернення 16.01.2021).
5. Медведєва В. Особливості процесу соціалізації особистості в умовах інформаційного суспільства. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2016. Вип. 43. С. 584-595. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2016_43_37 (дата звернення: 16.01.2021).
6. Мироненко Г.В. Час віртуального життя: монографія / НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології. Київ : Імекс-ЛТД, 2015. 134 с.
7. Олександр Білоус, психолог, викладач КНУ ім. Т.Г. Шевченка. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3165640-oleksandr-bilous-psiholog-vikladac-knu-im-tsevcenka.html> (дата звернення 11.03.2021).
8. Прохоренко Е.Я. Субкультура молодежных сообществ – как способ социализации. *Вестник Одесского национального университета. Выпуск «Социология, политология»*. Одесса, 2007. Т. 12. Вип. 6. С. 705–711.
9. Солдатова Г. Покоління Z: психолог розповіла, як інтернет змінив сучасних дітей. URL: <https://ukr.media/science/272956/> (дата звернення 20.01.2021).
10. Токарева Н.М., Шамне А.В., Макаренко Н.М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу: монографія / ред. Н.М. Токарева,. Кривий Ріг, 2014. 312 с.
11. Howe N., W. Strauss. *Generations : The History of America's Future, 1584 to 2069*. New York : Perennial, 1991. P. 541.
12. Palfrey J., U. Gasser.. *Born Digital. Understanding the first generation of digital natives*. New York, 2008. P. 7.

<i>Віктор Москалець</i> ГУМАНІСТИЧНО-ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНА АПОЛОГІЯ ВІРИ В БОГА.....	223
<i>Галина Ожубко</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТА.....	237
<i>Вікторія Олексюк</i> ОСОБЛИВОСТІ ПОРУШЕННЯ РОЗУМОВОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ У ДІТЕЙ.....	241
<i>Назар Поточняк</i> ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ....	248
<i>Галина Радчук, Юлія Лещук</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	254
<i>Мирослав Савчин</i> ПОЗИТИВНА ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ, ТЕОРЕТИЧНІ І ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ.....	259
<i>Галина Свідерська</i> РОЗВИТОК ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ- ПСИХОЛОГІВ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСІВ «ЕКСТРЕНА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА» ТА «ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА У КРИЗОВИХ СТАНАХ».....	265
<i>Мар'яна Семенюк</i> СТРУКТУРА МОДЕЛІ ВНУТРІШНЬОЇ ПОЗИЦІЇ ДОРΟΣЛОГО У ПІДЛІТКІВ.....	272
<i>Віктор Сіткар, Степан Сіткар</i> «ЦИФРОВІ ПОТРЕБИ» СУЧАСНИХ ДІТЕЙ: СУБКУЛЬТУРНА ПАРАДИГМА.....	279
<i>Оксана Сливка</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ПСИХІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	289
<i>Ольга Слободянюк</i> ВИКОРИСТАННЯ ДІАЛОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	294